

Oslo 31.10.2016

Høringsuttalelse: Nasjonale retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater

Frischsenteret er i utgangspunktet positive til en utvikling mot Open Access (OA) i tråd med det som er ønsket av arbeidsgruppen og beskrevet i rapporten. Kunnskap er et kollektivt gode. Når kunnskap først er produsert er det ønskelig at den blir gjort lett tilgjengelig for flest mulig. Med dagens abonnementsbaserte tidsskrifter er tilgjengeligheten unødvendig lav for både "sivilsamfunnet" og forskere ved mindre institusjoner eller utviklingsland.

Del 1: Nasjonale mål og retningslinjer

De foreslåtte nasjonale retningslinjene er ment å øke andelen av offentlig finansiert forskning som publiseres i OA-gull tidsskrift gjennom en kombinasjon av anbefalinger, krav og insentiver. Formålet er å bidra til en ønsket utvikling i tidsskriftsmarkedet.

For den enkelte forsker og institusjon vil dette til dels bety at man blir oppfordret til handlinger som har gunstige effekter "for samfunnet" men negative konsekvenser for forskeren eller institusjonen. Dette gjelder særlig første retningslinje, som ber forskere om å velge OA-gull tidsskrift "som førstevalg" for publisering av offentlig finansiert forskning. I flere fagfelt er det få OA-gull tidsskrift, og disse har også typisk lavere anseelse og prestisje i det vitenskapelige samfunn. Dette kan ha betydning for fremtidig forskningsfinansiering: Publisering i et OA-gull tidsskrift på Nivå 1 gir lavere uttelling i grunnbevilgning enn nivå 2, og fagfellevurderinger av fremtidige NFR-søknader vil svekkes ved at publiseringer på deltagende forskeres CV i mindre grad er i anerkjente tidsskrift. Publisering i gode (og topp-) tidsskrift har også historisk blitt vektlagt i vurderinger av de vitenskapelige miljøene fra NFR. I den grad tilgjengelige OA-gull tidsskrift har mindre synlighet og anerkjennelse vil dette også ha som konsekvens at forskningen i mindre grad blir kjent i andre forskermiljø, referert til i fremtidige arbeider, eller synliggjort i media. "Netto-virkningen" kan da bli at forskning blir mindre synliggjort og anvendt - til tross for at den er enklere å laste ned og skaffe hvis man kjenner til den.

I noe mindre grad gjelder dette også retningslinje 2, som stiller et krav¹ om at artikler skal gjøres åpent tilgjengelig i et vitenarkiv maksimum 12 måneder etter publisering (for humaniora og samfunnsvitenskap). I den grad dette utelukker publisering i viktige tidsskrift vil dette være ugunstig for både berørte forskere og forskningsinstitusjoner.

---

¹ "Forskere som velger tidsskrift uten åpen tilgang, skal gjøre artikkelen åpent tilgjengelig i et vitenarkiv (såkalt grønn Open Access)." (vår utheving)

FRISCHSENTERET

Frisch Centre

Postboks 1047, Blindern, N-0349 Oslo, Norway

T +47-22 95 88 10

F +47-22 95 88 25

frisch@frisch.uio.no

www.frisch.uio.no

NO 980 414 531, Bank: 8101 05 66193

IBAN NO 2881010566193, SWIFT DABANO22

Et tredje foreslått virkemiddel er å kreve at alle forskningsartikler skal deponeres (ikke offentliggjøres) i et egnet vitenarkiv, og gjøres tilgjengelig. Det foreslås at dette blir gjort gjennom en sentral løsning integrert i CRISStin. Dette er positivt, men det er viktig at den tekniske løsningen er lett i bruk. Det ville for eksempel være gunstig dersom systemet etterspurte *riktig format* på det deponerte arbeidet, slik at forskere ved å angi tidsskrift ble bedt om å deponere enten preprint eller postprint - avhengig av det aktuelle tidsskriftets betingelser. Det vil være langt mer effektivt at slike krav identifiseres og "automatiseres" i databasen NSD skal ha ansvar for å vedlikeholde enn at enkeltforskere og institusjoner skal holde oppdatert oversikt over dette enkeltvis.

Et siste - men viktig - punkt gjelder finansiering, da OA publisering innebærer at kostnadene forflyttes fra tidsskriftets abonnenter til artikkelforfatter. I NFRs prinsipper for Open Access (juni 2014) står det at man på sikt ønsker at disse kostnadene skal bæres som en del av de indirekte kostnadene ved NFR-finansierte prosjekt. Frischsenteret anser det som gunstig at slike direkte prosjektrelaterte kostnader i størst mulig grad kan føres som direkte kostnader på NFR-prosjekt. Dette vil også være gunstig for å sikre at ulike forskere ved ulike institusjoner får like muligheter til å publisere i gode tidsskrifter. Som det er påpekt i de nasjonale retningslinjene denne høringssuttalelsen er rettet mot, så er det viktig å sikre at "alle personer tilknyttet alle typer forskningsinstitusjoner har mulighet til å publisere" .

Del 2: Foreslåtte tiltak

Institusjonene bes å bevege seg vekk fra å evaluere forskere og forskningsgrupper på basis av hvor forskeren/forskerne har publisert, i tråd med DORA-oppfordringen. Her ville det vært ønskelig om man i større grad diskuterte hvilke konkrete, praktiske alternativ som finnes. Det er riktig at man ser en bevegelse i retning av bedre metrikker på artikkel-nivå (f.eks. siteringer, mediaoppmerksomhet osv), men vurderinger basert på "hvor mye og hvor har man publisert" er mye brukt tildels fordi de er enkle og raskt tilgjengelig etter publisering. Siteringer og andre metrikker på artikkel-nivå vil typisk endre seg over tid. En mer utførlig faglig vurdering av arbeider er langt mer krevende og dyrt, og vil dessuten ha betydelig "støy". Når tidsskrifter typisk bruker 2 eller flere fagfeller for å vurdere arbeider skyldes dette nettopp det krevende i å få vurdert en artikkel godt på bakgrunn av en enkelt forsker. Avhengig av leser, vil samme artikkel kunne bli vurdert svært forskjellig.

Denne spenningen mellom hva vi ønsker (en korrekt og god vurdering av kvaliteten i en forskers arbeid) og hva vi kan få til i praksis gjenspeiles også i dagens forskningsfinansiering gjennom

FRISCHSENTERET
Frisch Centre

Gaystadalléen 21
N-0349 Oslo, Norway
T +47-22 95 88 10
F +47-22 95 88 25
frisch@frisch.uio.no
www.frisch.uio.no

NO 980 414 531, Bank: 8101 05 66193
IBAN NO 2881010566193, SWIFT DABANO22

inndelingen av tidsskrift i Nivå 1 og Nivå 2. Ingen har tatt til orde for å opprette fagkomiteer som skal sette finansieringsbestemmende karakter på alle norske forskningsarbeider, og dette vil heller ikke være ønsket eller gjennomførbart på institusjonsnivå. I en rekke vitenskapelige disipliner er det videre skillelinjer mellom underdisipliner eller faglige perspektiv, og ledelsesforankrede evalueringer vil lett kunne føre til faglig ensretting.

Del 3: Bakgrunn og drøfting

Norske institusjoner har enkeltvis en begrenset innflytelse på det internasjonale tidsskriftmarkedet. I arbeidet med å fremme OA er det derfor kritisk viktig at hovedparten av innsatsen skjer på den internasjonale arenaen i samarbeid med andre land og internasjonale organisasjoner som EU. Dette bør skje både gjennom press på forlagene, samt på de vitenskapelige forbundene som ofte "eier" tidsskrifter men lar større forlag stå ansvarlig for driften.

Direktør

Sverre A. C. Kittelsen

Nestleder

Ole Røgeberg